

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У 2014-2015 РР ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ.

Науковий співробітник Свеженцев О.О.
Харківський національний університет внутрішніх справ

Протягом 2014-2015 років економіка України зазнала впливу негативних явищ, пов'язаних із дією цілої низки негативних чинників. Вимушена переорієнтація експорту та різке зниження його обсягів разом із зниженням цін на світових сировинних ринках призвело до зменшення експортних надходжень та девальвації національної валюти більше ніж у 3 рази. Також свій вплив мав (та має зараз) конфлікт на Донбасі, який призвів до зупинки та втрати значного промислового потенціалу. В результаті дії вищевказаних чинників частка машинобудівної галузі та іншої високотехнологічних виробництв в економіці суттєво знизилась. Падіння темпів виробництва продукції спостерігалось також і в металургії, незважаючи на корисний для цієї галузі девальваційний ефект. (Табл.1) Переорієнтація експорту на ринок країн Європейського Союзу (далі- ЄС) не змогла компенсувати втрату позицій на ринку країн СНД внаслідок різної структури експорту до країн СНД та ЄС, а також внаслідок падіння цін на сільськогосподарську сировину та продукти харчування на світових ринках, їх перевиробництво на ринку країн ЄС. Також на рівень експорту до країн ЄС впливали недоліки дії зони вільної торгівлі в рамках договору про Асоціацію України та країн ЄС (насамперед, це - нетарифні квоти, що обмежують можливості українського експорту до країн ЄС).

Таблиця 1. Індекси промислової продукції за видами діяльності за 2013-2015 роки [1]

	Код за КВЕД-2010	відсотків до попереднього року		
		2013	2014	2015
Промисловість в цілому		95,7	89,9	87,0
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	24,25	94,7	85,5	83,9
Добувна та переробна промисловість		95,2	89,3	86,9
Переробна промисловість		92,7	90,7	87,4
Машинобудування, крім ремонту та монтажу машин і устаткування	26–30	86,4	79,4	85,9
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	10–12	95,0	102,5	89,3

Ще більшого негативного ефекту для економіки України додавав чинник відсутності комплексної програми розвитку економіки України. Програми, що розробляються Міністерством економічного розвитку та торгівлі, орієнтовані здебільшого на розвиток малого та середнього бізнесу та дерегуляцію, що є позитивним кроками, але не є системними та не є достатніми.

Більш системним та комплексним підходом є розробка аналізу та програм розвитку для кожної з пріоритетних та високотехнологічних галузей економіки,

які є розвинутими та по таких, які потенційно були б рентабельними. За такого підходу кожна програма мала б включати індикативний підтримуючий план розвитку: зобов'язання держави по наданню інвестицій та створенню належних макроекономічних умов та умов для залучення приватного капіталу, незмінності законодавства щодо бізнесу. В свою чергу власники економічних суб'єктів в цьому разі створюють та затверджують свій план дій щодо розвитку та модернізації своїх підприємств. Всі плани дій держави та бізнесу, мають базуватися на науковому аналізі перспектив розвитку галузі, що є невід'ємною частиною програми розвитку .

Для потенційно рентабельних галузей доцільно створювати набір науково обґрунтованих інвестиційних проектів, які можуть бути реалізовані у співпраці та спільному інвестуванні держави та приватних інвесторів.

Крім негативного впливу світової кон'юнктури цін , військового конфлікту на Донбасі та переорієнтації експорту, на макроекономічні умови ведення бізнесу впливають також зменшення купівельної спроможності населення внаслідок зменшення соціальних виплат та девальвації , а також відсутність доступу до кредитних коштів у малого та середнього бізнесу внаслідок високих кредитних ставок. Статус напів-замороженого військового конфлікту на Донбасі, його невирішеність є серйозним бар'єром для залучення інвестицій в українську економіку. Натомість, зниження купівельної спроможності населення унеможливорює використання споживчих видатків населення як драйверу економічного росту.

Найбільш доцільний шлях для відновлення економічного зростання - це політика сприяння розвитку вже існуючих високотехнологічних підприємств (машинобудування , фармацевтична, біотехнологічна галузь та інші високотехнологічні підприємства) з метою завантаження їх промислових потужностей. Для цього необхідно максимально усунути всі політичні та торговельні бар'єри на шляху експорту даної продукції та забезпечити галузь можливістю отримання кредитування за помірними ставками. За рахунок використання роботи підприємств-суміжників та високої доданої вартості продукції мультиплікативний ефект від відновлення темпів розвитку високотехнологічних галузей для економічного зростання буде вищий, ніж у інших галузях з нижчою доданою вартістю продукції.

Збільшення експорту насамперед високотехнологічної продукції – один з небагатьох можливих шляхів до економічного зростання. Але стимулювання експорту буде більш ефективним за умови вищезазначеного комплексного підходу – створення програм розвитку пріоритетних галузей та насамперед, високотехнологічних галузей та забезпечення можливості кредитування пріоритетних галузей за помірними (менше, ніж 10% річних) кредитними ставками.

Критерії рівня доданої вартості продукції , пріоритетності розвитку галузі та вартості побудови підприємства «з нуля» є визначальними при виборі застосування політики щодо галузі: регулювання галузі або підтримуюче планування розвитку галузі.

Інституціональні зміни , дерегуляція, спрощення ведення бізнесу є помітними в економіці, але вищевказані негативні чинники ведення бізнесу мали більший вплив на макроекономічні умови ведення бізнесу та параметри розвитку економіки України. Також негативний ефект для розвитку економіки має

відсутність належного співробітництва уряду з промисловцями по загальному узгодженню державної політики та недостатній рівень роботи по створенню механізмів з розвитку венчурних підприємств для впровадження інновацій у виробництво.

Оцінюючи динаміку процесів в економіці, високотехнологічні сектори промисловості зменшили об'єми продукції більшими темпами, ніж сировинні, хоча рівні падіння були співставними. Наприклад, в середньому по переробній галузі зменшення обсягу виробленої продукції за 2014-2015 рік було 20,7%, по машинобудуванню -31,8%, металургії – 28,2%, в цілому по промисловості – 21,8%. [1] Зниження реального ВВП у 2014 році склало 13,3%, у 2015 році 12,9%, та в цілому за два роки зниження реального ВВП (в цінах 2013-го року) склало 24,5% [1,3]. В структурі експорту поступово збільшується частка продукції АПК та харчової промисловості, експорту деревини та паперу, хімічної та легкої промисловості, зменшується частка продукції машинобудування, мінеральних продуктів, недорогоцінних металів та виробів з них. [1] В цілому експорт та імпорт у 2015 році у порівнянні з 2014-м роком суттєво зменшились на 30,9% та 31,2% відповідно [1]. Збільшення частки підприємств низького переробки продукції з низькою доданою вартістю в структурі економіки призводить до більшої залежності економіки України від кон'юнктури на світових сировинних ринках.

Отже, доцільним шляхом до відновлення економічного зростання є стимулювання експорту насамперед високотехнологічних галузей, що може дати максимальний мультиплікативний ефект економічного зростання. Політика стимулювання експорту передбачає як зменшення торгівельних та політичних бар'єрів на його шляху, так і забезпечення комплексного розвитку галузей шляхом прийняття програм розвитку по всім пріоритетним та високотехнологічним галузям економіки, де політика регулювання буде недостатньо ефективною. Тільки комплексний підхід вкупі з забезпечення стабільних макроекономічних умов та доступом до кредитування за помірними ставками може призвести до відновлення економічного зростання.

Література: 1.Офіційний сайт державної служби статистики України. [Електроний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 2.ВВП України, структура и динамика (2002-2015) [Електроний ресурс]. Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/> 3.Индекс инфляции (Украина) (2000-2016) [Електроний ресурс]. Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>.